

Envel·liment km 0. Consell Comarcal de la Noguera

ÍNDEX

1. Introducció.....	3
2. Marc normatiu	4
2.1. Àmbit internacional	4
2.2. Àmbit estatal.....	6
2.3. Àmbit autonòmic	7
3. Pla comarcal Envel·liment km 0.....	9
3.1. Missió	9
3.2. Visió.....	9
3.3. Valors	9
4. Gent gran i envel·liment	11
4.1. Gent gran	11
4.2. Envel·liment, sobreenvelliment i envel·liment saludable	12
5. Metodologia del pla	13
5.1. Diagnosi sociodemogràfica: recull de dades quantitatives	14
5.2. Grups de discussió i informants clau.....	14
6. Diagnosi sociodemogràfica	15
6.1. Distribució de les persones grans per edat i sexe	15
6.2. Distribució de les persones grans per nacionalitat	17
6.3. Distribució de les persones grans per nivell d'estudis	19
6.4. Distribució de les persones grans per municipis	21
6.5. Tipologia d'unitat familiar	24
6.6. Projeccions.....	24
6.7. Esperança de vida	24
7. Recursos d'acompanyament a persones grans.....	26
7.1. Recursos socials.....	26
7.2. Recursos sanitaris	26
7.3. Recursos d'habitatge i residencials	29
7.4. Recursos culturals i d'oci	31
8. Dades qualitatives: recull d'entrevistes i grups de discussió.....	33
8.1. Conceptes i territori.....	34
8.1.1. Persones grans i envel·liment.....	34

8.1.2. Desigualtats territorials	36
8.2. Acompanyament a les persones	36
8.2.1. Empoderament de la gent gran.....	36
8.2.2. Atenció i cura cap a les persones grans.....	39
9. Referències	45
10. Agraïments	49

1. Introducció

La societat i, més concretament, les comarques de Ponent estan experimentant un procés creixent d'envelliment i sobreenvelliment molt important, malgrat la crisi epidemiològica (covid-19), que va impactar negativament (sanitàriament, socialment i econòmicament) en la comunitat, que va produir una sobrecàrrega en les persones i que va endarrerir l'estat de benestar, la qual cosa va provocar situacions de malestar emocional. La situació post pandèmica a poc a poc s'ha anat retraient, i les millores sociosanitàries i econòmiques dels darrers anys han comportat un augment de l'esperança de vida.

Cada cop es fa més necessari desenvolupar, des dels ens comarcals, polítiques que afavoreixen l'envelliment actiu, per poder garantir i millorar la qualitat de vida de tota la ciutadania.

El concepte **envelliment actiu**, promogut per l'Organització Mundial de la Salut (2002), posa èmfasi en la capacitat que ha de tenir la societat per oferir oportunitats a les persones grans en tres àmbits concrets —salut, participació i seguretat—, com a eines clau per augmentar el benestar de les persones en el procés d'envelliment. En aquest context, les polítiques d'envelliment actiu en l'àmbit local i comarcal han de tenir el potencial transformador en l'entorn, mitjançant la provisió de recursos i serveis, potenciant l'enfortiment de les xarxes socials i la promoció de la participació ciutadana com a agents creadors de benestar.

L'envelliment actiu s'ha de dimensionar en tres espais: personal, social i comunitari.

En la **dimensió personal** o individual, hem de potenciar les accions que ens permetin ampliar l'esperança de vida saludable i la qualitat de vida en el procés d'envelliment. Així, cal potenciar accions cap a les persones grans, i principalment cap a les que estan en situació de fragilitat, deteriorament cognitiu, discapacitat o dependència, per la qual cosa requereixen suports per dur a terme les activitats de la vida diària.

El concepte **actiu**, des d'una **dimensió social**, es planteja més enllà de tenir cura de la salut des d'una perspectiva psicològica, sinó que hi hem d'incloure una vessant participativa en la societat. En aquest punt, les accions a dur a terme s'han de formular en clau participativa, integral, flexible, de qualitat, sostenible i innovadora.

La tercera dimensió, la **comunitària**, pren a la comarca de la Noguera una importància molt destacada, perquè ha d'anar lligada a la creació i al manteniment de vincles socials i comunitaris que impedeixin el despoblament rural. En aquest sentit, s'ha d'apostar per una comarca que basi la seva acció comunitària en la societat de les cures i els suports, que, per tant, vagin més enllà de l'atenció socio sanitària.

Així, la realitat empeny l'administració local i comarcal —la més propera a les persones; més concretament, a les persones grans— a donar resposta a unes necessitats socials que van més enllà de les resolucions vinculades a les seves necessitats bàsiques. Estan lligades als reptes d'una població que cada cop viu amb més vida plena.

El document de diagnosi que presentem, **“Envelliment km 0. Consell Comarcal de la Noguera”**, mostra els principals resultats d'una anàlisi qualitativa i quantitativa de l'estat actual de la població de persones grans a la comarca, així com els principals recursos que existeixen.

2. Marc normatiu

2.1. Àmbit internacional

En primer lloc, en la **Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea** (2000) hi trobem el reconeixement dels drets de les persones grans, en l'article 25: “La Unió reconeix i respecta el dret de les persones grans a dur una vida digna i independent i a participar en la vida social i cultural”.

El **Pla d'Acció Internacional de Madrid sobre Envelliment i la Declaració Política**, que van ser aprovats per la Segona Assemblea Mundial sobre l'Envelliment a l'abril de 2002, canvien la representació social de les persones grans, la qual cosa suposa l'inici de la construcció d'una nova societat, una societat per a totes les edats. El document serà la base per al desenvolupament de noves polítiques i s'adreça a tots els agents (públics i privats) perquè reorientin la manera en què les seves accions socials es relacionen amb les persones de més edat i les atenen. Aquest pla se centra en tres àmbits: (a) les persones d'edat i el seu desenvolupament; (b) el foment de la salut i el benestar de la vellesa, i (c) la creació d'un entorn propici i favorable.

L'any 2005, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) va liderar la iniciativa de la **Xarxa Mundial de Ciutats i Comunitats Amigables amb la Gent Gran**, destinada a desenvolupar entorns i serveis que promoguin un envelliment actiu i saludable, com a resposta a un ràpid sobreenvelliment de la població, amb els objectius següents: (a) promoure entorns accessibles i inclusius per a les persones grans als pobles i a les ciutats, que facilitin la participació en l'àmbit social i comunitari; (b) proporcionar criteris per a la definició i realització d'un procés d'avaluació del grau d'amabilitat de les comunitats cap a les persones grans; (c) aportar estratègies per a la dinamització de plataformes de participació; (d) oferir espais de millora contínua per fer intercanvi de bones pràctiques entre els diferents ens locals i generar processos de reflexió estratègica amb els professionals que lideren i executen projectes, i (e) desenvolupar eines per al seguiment i l'avaluació del grau i l'impacte en el desplegament de les actuacions, per fer dels pobles i les ciutats un lloc més amigable per a totes les edats.

A través de la iniciativa anterior, l'any 2007, l'OMS desenvolupa el **Protocol de Vancouver**, en què acorda que una ciutat amigable ha de complir les característiques següents: (a) reconèixer la diversitat de les persones grans; (b) respectar-ne les decisions i opcions de forma de vida; (c) promoure una cultura d'inclusió compartida per a persones de totes les edats, i (d) respondre de manera flexible a les seves necessitats i preferències relacionades amb l'envelliment actiu.

L'any 2012, es va commemorar l'**Any Europeu de l'Envelliment Actiu i de la Solidaritat Intergeneracional**, amb la finalitat de reflexionar sobre l'augment de l'esperança de vida i poder assumir les oportunitats que això representa. La Generalitat de Catalunya es va adherir a l'esmentada convocatòria, que va definir tres línies d'actuació: (a) participació activa de les persones grans i promoció de les relacions intergeneracionals; (b) millora del benestar i la salut de les persones grans a partir de l'envelliment actiu, i (c) formació contínua de les persones grans.

L'any 2015, tots els països membres de les Nacions Unides van signar l'Agenda 2030, un compromís internacional per fer front als principals reptes socials, econòmics i mediambientals de la globalització. El lema era clar: "No deixar ningú enrere", i era fruit de la decisió de posar les persones, el planeta i la prosperitat al centre de la discussió.

Per avançar cap a unes societats futures més justes, sostenibles i inclusives, l'Agenda 2030 estableix disset **objectius de desenvolupament sostenible** (ODS). Es tracta d'objectius universals, perquè s'apliquen de la mateixa manera a tots els països, i cobreixen àrees que van des de les polítiques públiques nacionals fins a l'acció exterior i la cooperació per al desenvolupament.

La població mundial s'està envellint. Educació, salut, habitatge, transport i mercat laboral són alguns dels sectors més afectats pel repte de l'**envelliment saludable**. En aquest context, l'Agenda 2030 ens interpel·la a tots i totes per ser partícips del canvi cap a un nou model social i polític que posi al centre els drets de les persones vulnerables i grans. La consigna és clara: no deixar ningú enrere!

Mentre que l'erradicació de la **pobresa** (ODS 1) ha de preveure que aquesta és endèmica entre els grups de més edat, l'eliminació de la **fam** (ODS 2) remarca la necessitat d'una alimentació saludable, tenint en compte —entre altres grups— les persones grans. Així mateix, l'objectiu sobre **ciutats i assentaments humans inclusius**, segurs, resilents i sostenibles inclou esments específics referents al transport i a l'accés a zones verdes i **espais públics segurs** (ODS 11).

Garantir una vida saludable (ODS 3) i una **educació de qualitat inclusiva** i equitativa (ODS 4), aconseguir la **igualtat de gènere** (ODS 5), **reduir les desigualtats** (ODS 10) i promoure **societats pacífiques i inclusives** (ODS 16) són uns altres dels objectius que afecten la qualitat de vida de les persones grans.

Per acabar, l'**Horitzó 2020 de la Unió Europea** pretén donar resposta als principals reptes socials de la Unió Europea, entre els quals destaca l'envelliment de la societat, i, més concretament, l'envelliment actiu, la vida autònoma i assistida. El projecte promou la investigació i la innovació interdisciplinària, combinant les ciències del comportament, la socioeconomia i la gerontologia, entre d'altres, amb la finalitat d'aconseguir solucions rendibles i senzilles que permetin millorar la qualitat de vida a les persones que envelleixen.

2.2. Àmbit estatal

La **Constitució de 1978**, en l'article 50, planteja que “els poders públics han de garantir la **suficiència econòmica als ciutadans i les ciutadanes de la tercera edat, mitjançant pensions** adequades i actualitzades periòdicament. Amb independència de les obligacions

familiars, s'ha de **promoure el benestar** mitjançant un sistema de serveis socials que atendran els problemes específics de salut, habitatge, cultura i lleure”.

No fou fins quasi vint anys després, que es va legislar per a la millora de la qualitat de vida de les persones grans. Aquesta va ser la **Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a les persones en situació de dependència** (coneguda com la Llei de la Dependència), que va dotar el sistema públic de serveis socials d'un marc normatiu per poder regular l'atenció i les prestacions. En l'actualitat, la Generalitat de Catalunya té competència exclusiva en aquesta matèria; així doncs, les prestacions en l'àmbit d'atenció a la dependència i la vida autònoma s'integren en el Sistema Català de Serveis Socials (SCSS).

L'Estratègia Nacional de les Persones Grans per a un Envel·liment Actiu i per a un Bon Tracte 2018-2021 recull un conjunt de propostes i accions amb l'objectiu de desenvolupar i millorar la qualitat de vida de les persones grans, a partir de les recomanacions de la Unió Europea, que insta els seus membres a seguir les orientacions que han de guiar **l'envel·liment actiu i la solidaritat entre les generacions**, basant-se en les línies de treball següents: (a) millorar el treball de les persones grans i allargar-ne la vida laboral; (b) promoure la participació en la societat i en els òrgans de presa de decisions; (c) facilitar una vida saludable i independent, en entorns adequats i segurs; (d) assegurar la no-discriminació, la igualtat d'oportunitats i l'atenció a les situacions de major vulnerabilitat, i (e) evitar el maltractament i les situacions d'abús a les persones grans.

En l'actualitat hi ha una **determinada legislació** que influeix en el col·lectiu, en l'àmbit de les **pensions de la seguretat social**, atès que l'import i la revaloració es fixen anualment en els pressupostos generals de l'Estat o en normatives de caràcter complementari com el Reial decret llei 5/2013, que legisla sobre les **mesures per afavorir la continuïtat de la vida laboral** dels treballadors de més edat i que promou l'envel·liment actiu.

2.3. Àmbit autonòmic

L'Estatut d'autonomia de Catalunya, en l'article 18, planteja la protecció dels drets de la gent gran: “Les persones grans tenen dret a viure amb dignitat, lliures d'explotació i de maltractaments, sense que puguin ésser discriminades a causa de l'edat”.

L'any 2003, la Generalitat de Catalunya, conjuntament amb el Consell de les Persones Grans de Catalunya, va aprovar la Carta de drets i deures de les persones grans de Catalunya, que recull cinc principis temàtics, en l'atenció a les persones grans:

- **Dignitat.** “Les persones grans han de poder viure amb dignitat i seguretat i veure's lliures d'explotació i maltractament físics i psíquics, així com ser tractades dignament sense discriminació per causa d'edat, gènere, ètnia, discapacitat, situació econòmica o qualsevol altra condició.”
- **Independència.** “Inclou l'accés a l'alimentació, l'aigua, l'habitatge, el vestit i l'atenció sanitària adequats, així com l'oportunitat de treball remunerat i l'accés a la capacitació i l'educació.”
- **Autorealització.** “Les persones grans han de poder desenvolupar plenament les oportunitats i les potencialitats a partir de l'accés als recursos educatius, culturals i espirituals, d'oci i temps de lleure en la societat.”
- **Assistència.** “Les persones grans han de beneficiar-se de la cura de la família, així com de tenir accés als serveis socials, sanitaris i assistencials, i gaudir dels drets humans, quan resideixin tant en la llar pròpia com en centres d'atenció o institucions.”
- **Participació.** “Les persones grans han de participar activament en la formulació i en les polítiques que afecten directament el benestar, des de la solidaritat amb altres generacions, en una societat per a tothom; aquest principi ha de ser entès des del dret a la lliure associació.”

Com hem esmentat anteriorment, la competència en la implementació de la Llei 36/2006 (que hem anomenat Llei de la Dependència) recau en la Generalitat de Catalunya, ja que s'integra en el Sistema Català de Serveis Socials. És, sens dubte, una llei decisiva en l'atenció a la gent gran, perquè suposa un canvi significatiu en el model d'atenció a les persones grans, que són la majoria de les persones dependents a Catalunya.

El **II Pla Estratègic de Serveis Socials 2020-2024**, de la Generalitat de Catalunya, proposa una nova planificació del **Sistema Català de Serveis Socials**, amb la finalitat de donar resposta als reptes sociodemogràfics que l'actual estat del benestar ha d'afrontar, entre d'altres, l'increment de l'envelliment i el sobreenvelliment.

3. Pla Comarcal Envelliment km 0

3.1. Missió

La missió principal d'Envelliment km 0 al Consell Comarcal de la Noguera és promoure i desplegar accions per aconseguir els objectius següents:

- Promoure la participació activa de la gent gran de la comarca.
- Prevenir i retardar l'aparició de les situacions de dependència, fomentant l'autonomia i la qualitat de vida de les persones al llarg de la vida.
- Lluitar contra la solitud no volguda.
- Adaptar els recursos, socials i sanitaris, amb la finalitat de donar resposta a les necessitats de les persones grans.
- Fomentar el treball en xarxa de tots els agents del territori per avançar en el procés d'envelliment actiu.

3.2. Visió

La Comarca de la Noguera ha de ser una comarca sensible, respectuosa i cuidadora envers la gent gran. Ha d'afavorir la qualitat de vida de les persones de tots els municipis de la comarca, sobretot d'aquelles que siguin més fràgils, ja sigui per la seva edat, per la situació personal o pel municipi on resideixin. I, tot plegat, ho ha de fer millorant l'acompanyament, desenvolupant els suports necessaris, i adaptant els recursos i serveis que calgui a les seves necessitats.

El Pla d'Envelliment Actiu km 0 ha proposat estratègies locals de promoció de l'envelliment actiu, amb la finalitat de millorar la participació social i l'autonomia de la gent gran amb l'objectiu de retardar-ne la dependència personal i social. Ha de convertir-se en un element de transformació i de canvi social, treballant en un model d'acompanyament comunitari centrat en la persona.

3.3. Valors

Aquest Pla d'Envelliment Actiu es desenvolupa en una estructura de cinc grans principis rectors d'actuació que recullen els objectius principals de les polítiques d'envelliment actiu.

1. **Bon tracte.** Les accions que es desenvoluparan tenen com a objectiu pal·liar l'edatisme, entès com la discriminació per qüestions d'edat. Vetllarem per abolir tots aquells comportaments inadequats i que tenen lloc com a prejudicis envers la gent gran. Cal treballar en accions que els apoderin; descartar la visió errònia d'una homogeneïtzació del grup d'edat, i treballar en un model d'atenció centrat en la persona, des d'una perspectiva comunitària.
2. **Acompanyament personal.** Fomentar l'autonomia de les persones grans perquè puguin viure a partir de les seves normes i preferències individuals, sense oblidar que aquesta autonomia pot variar en funció del seu estat físic o mental.
3. **Treball en xarxa i interdisciplinari.** Prestar una atenció especial a com s'aborden de manera integrada i inclusiva les necessitats i oportunitats socials de les persones, famílies o grups socials, fent un important esforç en la coordinació i el treball en xarxa entre els diferents agents que intervenen en una persona i en el territori. El treball interdisciplinari ens ha de permetre augmentar la qualitat i l'eficàcia en l'atenció i l'optimització dels recursos que s'ofereixen.
4. **Prevenió de l'envelliment i promoció de la gent gran.** S'ha d'abordar l'envelliment de la població des d'una vessant preventiva, empoderada, centrada en la persona i propera al seu entorn diari. Així tindrem present una vessant preventiva, fomentant la proactivitat de les mateixes persones grans, i que d'aquesta manera puguin desenvolupar el seu projecte vital dins del seu entorn personal, familiar, social i comunitari.
5. **Interseccionalitat i equitat.** Un pla de desenvolupament actiu ha de treballar per la igualtat de gènere des d'una mirada interseccional per abordar els eixos de desigualtat que travessen les persones: gènere, diversitat cultural, d'origen, classe social o dependència. Cal incorporar la perspectiva de gènere perquè els programes i les accions cap a la gent gran tinguin en compte la mirada i les experiències de dones i d'homes, que en la majoria dels casos són diferents i desiguals, la qual cosa fomentarà el valor de l'equitat, perquè els beneficis d'aquestes accions arribin de manera universal a la població.

4. Gent gran i envelliment

4.1. Gent gran

Al llarg dels últims anys, les condicions sociològiques i demogràfiques que van subjectes a l'envelliment han canviat de manera significativa, a causa de la disminució de la fecunditat, l'augment de l'esperança de vida i l'increment de la qualitat de vida de les persones (Vélez *et al.*, 2019).

El concepte **gent gran** es refereix a aquelles persones que han arribat a una etapa avançada de la vida en termes de la **seva edat cronològica**. Tot i així, és important tenir en compte que no hi ha una definició concreta i acceptada universalment, degut a les diferències **culturals i socials**.

D'acord amb l'**Organització Mundial de la Salut** (2022), el concepte *vellesa* representa una **construcció social i biogràfica** de l'últim moment del cicle vital i comprèn les **darreres dècades** de la vida d'una persona, amb un punt final marcat per la mort, l'avanç de la qual es produeix en funció de les identitats de gènere, les experiències vitals, els esdeveniments crucials i les transicions afrontades durant la trajectòria de vida. Està correlacionada amb el pas dels anys i configura les transformacions físiques, cognitives, emocionals i socials de la persona.

Malgrat la manca d'una definició universal i específica, hi ha algunes característiques que s'associen directament al concepte *persones grans*:

1. **Edat avançada:** particularment persones que tenen més de 60 o 65 anys, depenent del país i la cultura en què es trobin.
2. **Jubilació:** sovint, la jubilació és un marcador important del pas de la vida adulta a la vellesa.
3. **Criteris socials:** les persones grans, moltes vegades, i relacionat amb l'etapa de jubilació, experimenten un canvi en el seu rol i les seves responsabilitats dintre de la societat. Poden fer activitats de voluntariat, gaudir d'un temps d'oci, cuidar dels nets, entre d'altres (Ochoa *et al.*, 2019).

És important destacar que l'experiència d'envellir varia entre les persones. Algunes poden mantenir un alt nivell d'activitat i salut en aquesta etapa del cicle vital, mentre que d'altres

poden presentar desafiaments significatius. Per tant, podem classificar aquestes persones en quatre grups diferenciats (Vélez *et al.*, 2019):

- **Persona gran sana:** és aquella persona d'edat avançada amb absència de malaltia objectivable. La seva capacitat funcional està ben conservada i és independent per fer activitats bàsiques i instrumentals de la vida diària, sense patir cap problema mental o social derivat del seu estat de salut.
- **Persona gran malalta:** és aquella persona amb una malaltia aguda, persones que emmalalteixen de manera puntual, sense tenir cap problema social ni mental.
- **Persona gran fràgil:** és aquella persona que conserva la seva independència de manera precària i que es troba en una situació de risc. En aquests casos, qualsevol malaltia o contratemps puntual pot portar-la a una situació de pèrdua d'independència que l'obligui a necessitar recursos sanitaris o socials.
- **Persona gran dependent:** és aquella persona que necessita l'ajuda i les cures dels altres i que freqüentment presenta alteracions mentals o problemes físics i socials.

Sovint s'han associat tòpics acceptats per la societat amb el que significa ésser una persona gran, com ara la dependència o la fragilitat. Però, lluny d'aquest imaginari col·lectiu, són persones amb plena autonomia i capacitat de decisió, amb la motivació per seguir construint la seva història de vida de manera independent, ja que considerem que una persona és gran quan té més de 65 anys.

És important destacar que la vellesa és una etapa natural del cicle vital i que està en constant canvi i evolució en la societat.

4.2. Envelliment, sobreenvelliment i envelliment saludable

L'**envelliment** és un fenomen present al llarg del cicle vital, des del naixement fins a la mort. Existeixen nombroses definicions del terme *envelliment*. Alguns autors coincideixen a tractar-lo com un procés dinàmic, multifactorial i inherent a tots els éssers humans (Alvarado i Salazar, 2014).

L'envelliment, segons l'OMS (2022), és un procés biològic que comença durant la concepció i que ocasiona canvis en les característiques de les espècies al llarg de tot el cicle de la vida; aquests canvis produeixen una limitació de l'adaptabilitat de l'organisme en

relació amb el medi. Els ritmes en què aquests canvis es produeixen en els diversos òrgans d'una mateixa persona o de diferents persones no són iguals.

Tot i així, actualment es dona una gran importància a l'**envelliment actiu**, basant-se en la idea que el procés d'envelliment no es pot centrar únicament en la biologia, sinó que s'ha d'enfocar cap a la promoció d'oportunitats per al creixement, l'aprenentatge, la contribució social i el benestar.

Per poder potenciar i promoure aquestes oportunitats, l'OMS (2005) ha apostat per l'envelliment actiu com un dels objectius principals, el que s'entén com un procés d'oportunitats de salut, participació i seguretat, amb la finalitat de millorar la qualitat de vida de les persones a mesura que envelleixen. Així, arribar a aconseguir l'objectiu requereix col·laboració interseccional per portar-lo a terme en economia, cultura, treball, seguretat social, habitatge, transport, justícia i desenvolupament urbà o rural, amb la finalitat d'aconseguir resultats de salut d'una manera més efectiva, eficient i sostenible.

A més, un factor a considerar és el **sobreenvelliment**, un terme que fa referència a aquelles persones més grans de 80 anys. Es preveu que cada vegada tindrem persones més grans, amb índexs més elevats de dependència i de soledat no desitjada (Abades i Rayón, 2012).

Així mateix, l'estudi de l'envelliment i del sobreenvelliment és de gran importància en la societat actual per abordar els desafiaments i les oportunitats que afronten totes les persones, a fi de contribuir a millorar la qualitat de vida de les persones grans, a adaptar les polítiques públiques i els sistemes d'atenció socio sanitària i a fomentar la inclusió i la participació comunitària.

5. Metodologia del pla

Aquest pla local es caracteritza per la seva interdisciplinarietat, emmarcada en les ciències socials, des d'una vessant psicossocial. La diagnosi del territori s'ha centrat en l'estudi del col·lectiu de persones grans a la comarca de la Noguera, basant-nos, principalment, en el grau de benestar i qualitat de vida.

Per a la realització d'aquest estudi s'ha emprat la triangulació entre mètodes. La triangulació és un procediment que consisteix a recollir i analitzar dades, des de diferents perspectives (Avila *et al.*, 2019), amb la finalitat de controlar el biaix personal de les persones investigadores i incrementar la validesa dels resultats (Arias, 2000). En aquest

cas, s'empra la metodologia qualitativa i quantitativa, amb una recollida de dades a través de diferents tècniques de recollida. L'anàlisi qualitativa s'entén com una activitat sistemàtica orientada a la comprensió en profunditat de fenòmens socials, que dona importància al caràcter interpretatiu de la realitat estudiada, a través de les percepcions i els significats de les persones (Morfín i Méndez, 2016). Així mateix, s'ha desenvolupat a partir de la recollida d'informació a través d'entrevistes a informants clau i a grups de discussió. Per una banda, quan parlem d'informants clau, ens referim a professionals de l'àmbit social, sanitari, de seguretat, entre d'altres. Per altra banda, els grups de discussió han estat formats per persones grans residents en diferents municipis de la Noguera.

5.1. Diagnosi sociodemogràfica: recull de dades quantitatives

La recollida de dades quantitatives del pla local **Envelliment km 0** s'ha dut a terme fent una recerca de dades a través de fonts secundàries, com l'IDESCAT, registres municipals, Departament de Salut i establiments d'atenció a la gent gran de la Generalitat de Catalunya.

Les principals dades quantitatives que es presenten són:

1. Dades numèriques de les persones majors de 65 anys que viuen a la comarca de la Noguera, fragmentades per edat, sexe, nacionalitat, nivell d'estudis i municipis.
2. Les projeccions, en un escenari a mitjà termini, de la població de la Noguera entre 2021 i 2046.
3. L'esperança de vida a totes les comarques de la província de Lleida, en néixer, als 65 anys i als 85 anys.
4. Els recursos i serveis existents a la comarca de la Noguera destinats al grup de persones grans.

5.2. Grups de discussió i informants clau

Els grups de discussió pretenen conèixer els significats i les representacions socials que construeix la gent gran pel que fa a la comarca de la Noguera. Aquestes persones han aportat informacions relacionades amb les representacions simbòliques i subjectives, les quals han complementat el marc teòric i l'enfocament d'aquesta investigació.

D'aquesta manera, l'objectiu principal dels grups de discussió fets ha estat poder construir conceptes que es consideren rellevants per al col·lectiu de persones grans, com ara el concepte mateix —l'envelliment—, els canvis en els últims anys i la detecció de necessitats, juntament amb la proposta de millores.

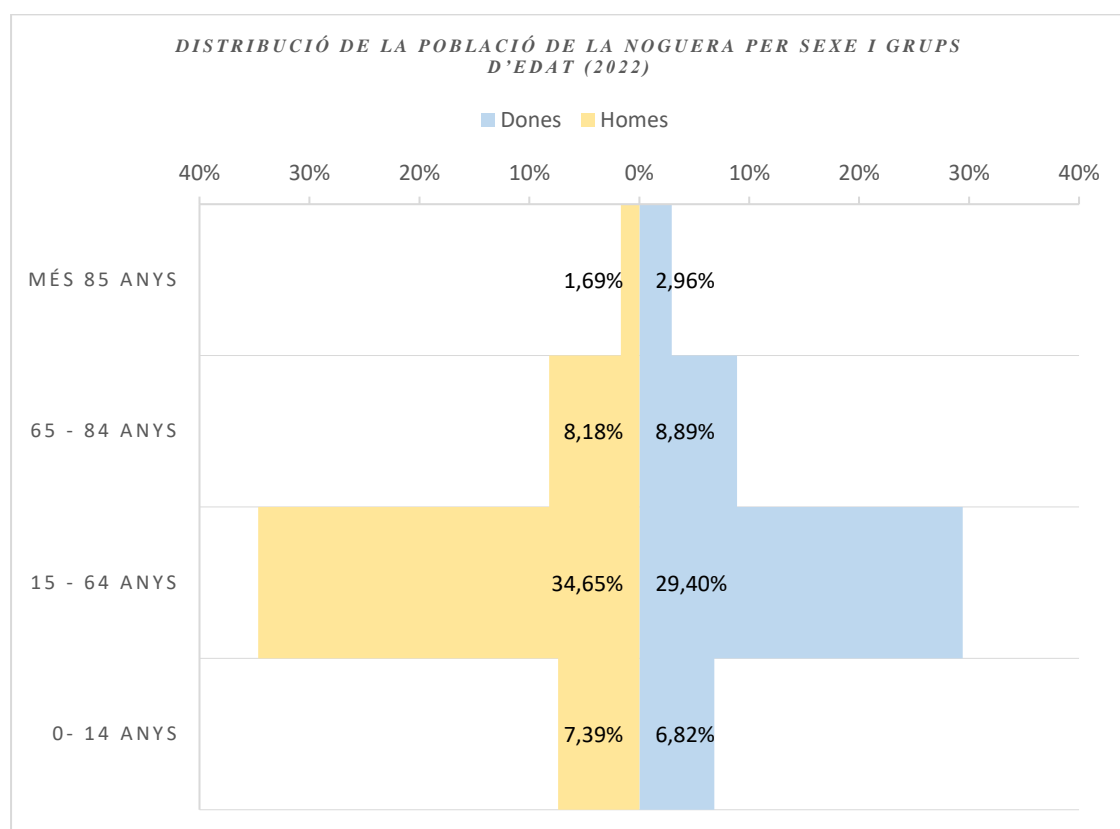
Per altra banda, s'han dut a terme entrevistes a experts, professionals de serveis socioculturals de la comarca de la Noguera, treballadores socials dels centres d'atenció primària de salut, una treballadora social i una educadora social del Consell Comarcal, professionals del centre sociosanitari i de l'entitat Creu Roja, mossos d'esquadra de l'Oficina de Relacions amb la Comunitat i Proximitat i, finalment, a una persona, pertanyent al col·lectiu, rellevant a la comarca de la Noguera.

6. Diagnosi sociodemogràfica

6.1. Distribució de les persones grans per edat i sexe

Segons les dades de l'IDESCAT (2022), l'any 2022 la Noguera té una població de 39.297 persones. El grup d'edat més nombrós està representat per la població compresa entre els 15 i els 64 anys, amb 25.173 persones (64,06% del total). Si parlem de persones grans, observem que aquest grup d'edat està format per 8.538 persones (21,72% del total). La població compresa entre els 65 i els 84 anys està constituïda per 6.711 persones (17,08% del total), mentre que la població més gran de 85 anys inclou 1.827 persones (4,65% del total).

Gràfic 1. Distribució de la població de persones grans a la Noguera per sexe i edat (2022)

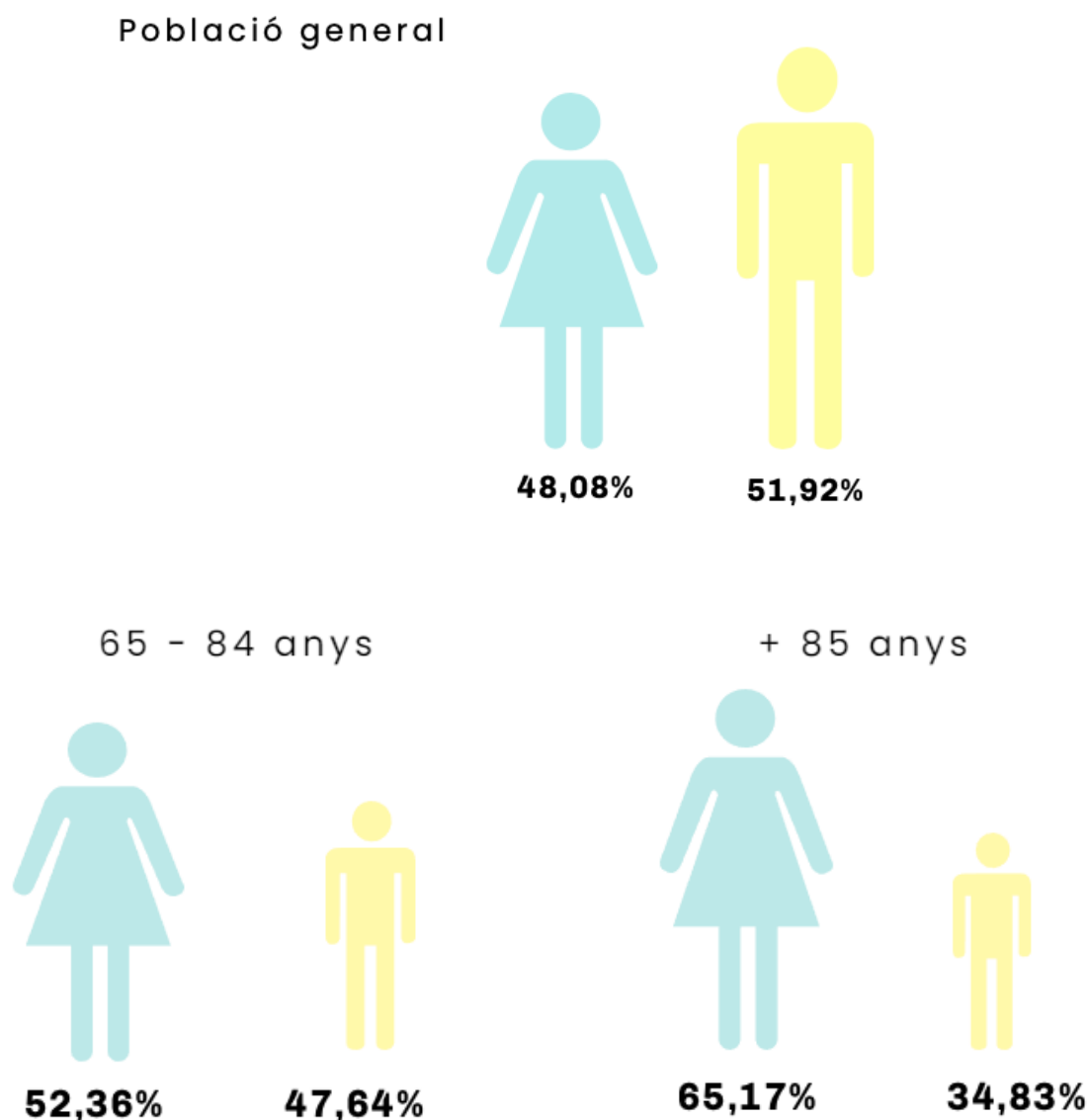

Font: IDESCAT, 2022. Elaboració pròpia

El 2022, del 64,06% de població compresa entre els 15 i els 64 anys, trobem que un 45,9% pertany a població femenina, mentre que el 54,1% pertany a població masculina. Per altra banda, del 17,08% de la població compresa entre els 65 i els 84 anys, el 52,36% es compon per dones i el 47,14% són homes. Així mateix, del 4,65% de la població més gran de 85 anys, el 65,17% correspon a dones i el 36,66% correspon a homes.

Gràfic 2. Distribució de la població de persones grans a la Noguera per sexe i edat (2022)

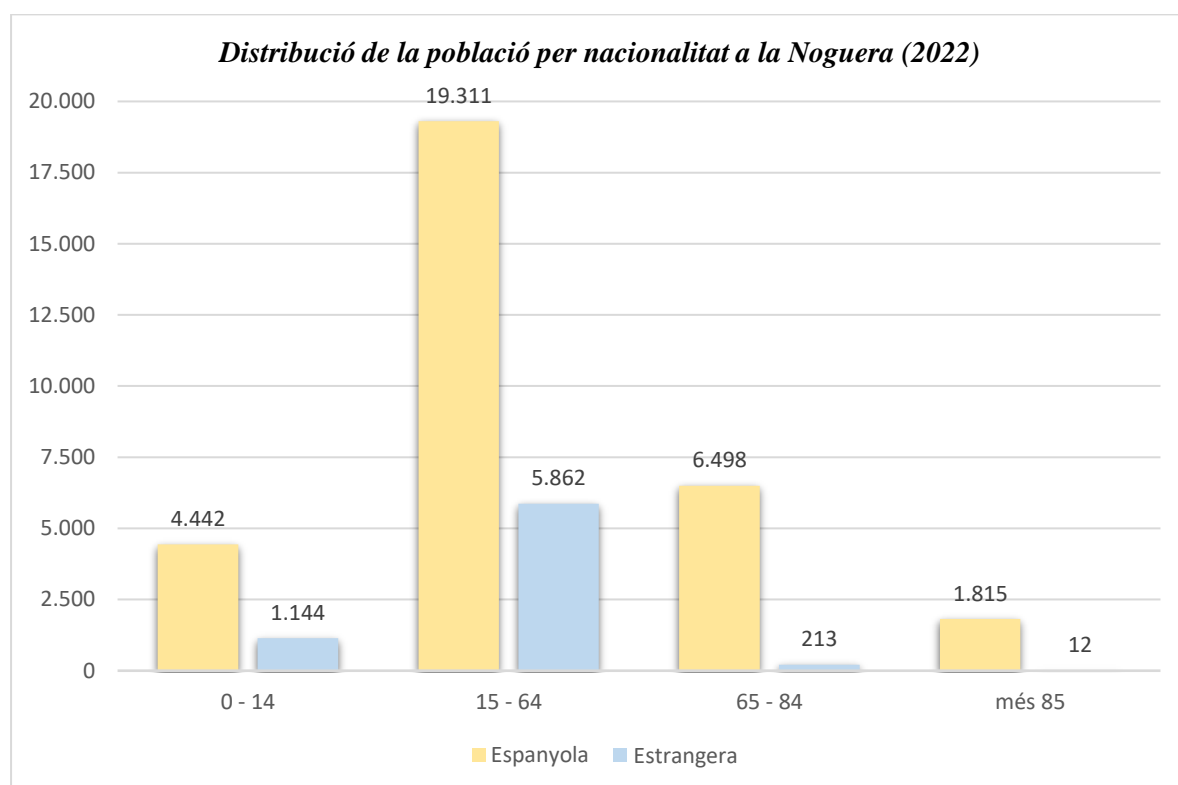
Font: IDESCAT, 2022. Elaboració pròpia

Si observem les diferències entre la població femenina i la masculina, es pot comprovar que dels 0 als 64 anys hi ha una proporció més elevada d'homes que de dones. Per altra banda, s'observa un predomini de dones en la població d'edat superior als 65 anys.

6.2. Distribució de les persones grans per nacionalitat

Quant a la distribució de les persones grans per nacionalitat, 32.066 persones (81,6%) són de nacionalitat espanyola, mentre que la població estrangera està formada per 7.231 persones (18,4%).

Gràfic 3. Distribució de la població de persones grans a la Noguera per nacionalitat (2022)

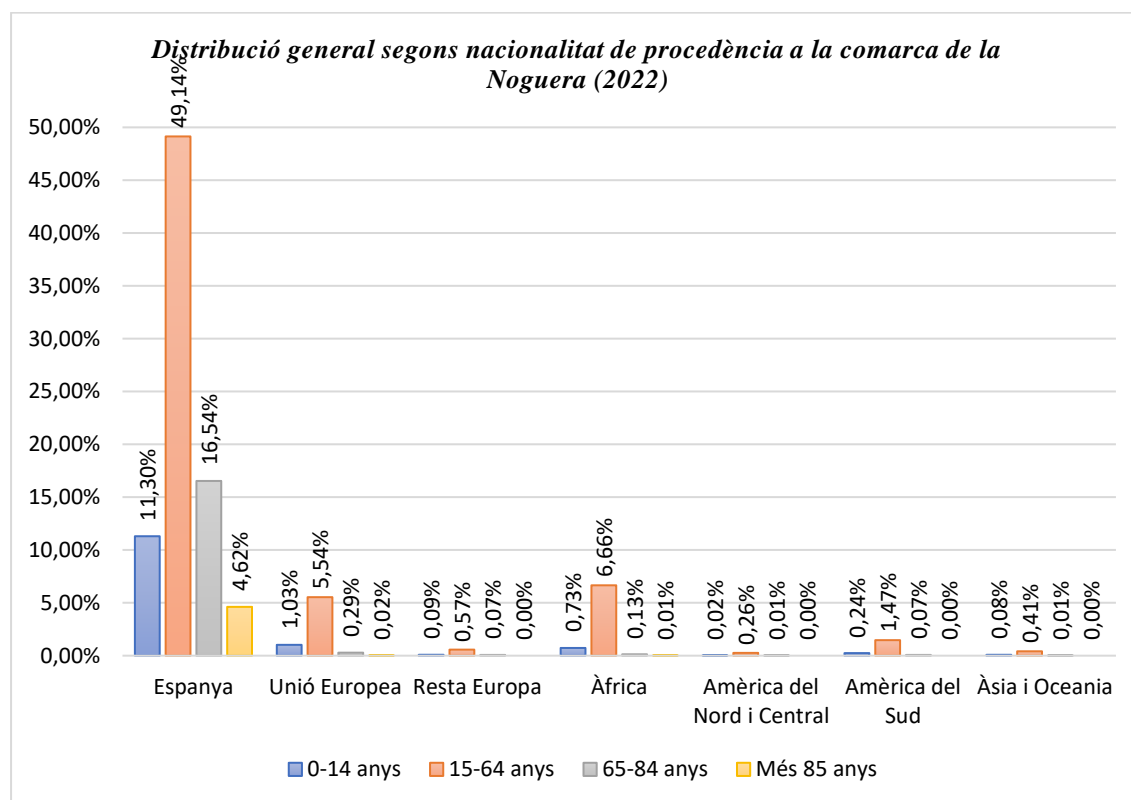

Font: IDESCAT, 2022. Elaboració pròpia

Del total de la població de la Noguera, observem que la població estrangera es redueix a mesura que les franges d'edat són més elevades.

En la població adulta, d'entre 15 i 64 anys (25.173 persones), trobem que 19.311 persones (76,71%) tenen nacionalitat espanyola, mentre que 5.862 persones (23,19%) la tenen estrangera. De la població compresa entre els 64 i els 85 anys, és a dir, de les 6.711 persones que formen aquesta franja, el 3,17% (213 persones) són persones grans de nacionalitat estrangera, mentre que el 96,83% (6.498 persones) són persones de nacionalitat espanyola. La població estrangera continua disminuint en persones de 85 anys o més, en què trobem que, del total d'aquesta franja —és a dir, de les 1.827 persones que la integren—, el 0,66% (12 persones) pertany a població estrangera, i el 99,34% (1815 persones), a població espanyola.

Gràfic 4. Distribució de la població de persones grans a la Noguera segons nacionalitat de procedència (2022)

Font: IDESCAT, 2022. Elaboració pròpia.

Si desglosem les dades segons el continent de procedència, obtenim una informació més detallada de la nacionalitat de la població.

Centrant-nos en la població de gent gran, podem observar que entre els 65 i 84 anys, la població de nacionalitat estrangera que predomina són les persones de la resta de la Unió Europea, que suposen el 0,29% (112 persones), seguides de persones de l'Àfrica, que són el 0,13% (51 persones). Per altra banda, encara es redueix més la tendència en persones més grans de 85 anys, una franja en què totes les xifres s'atansen a valors de 0; la més elevada és la de les persones que provenen de la resta de la Unió Europea, que suposa el 0,02% (7 persones del total).

6.3. Distribució de les persones grans per nivell d'estudis

Pel que fa a la distribució de la població de persones grans segons el nivell d'estudis a la comarca de la Noguera, l'any 2020 trobem que la població total amb educació primària o inferior és del 18,42% (6.190 persones); el 6,98% del total (2.345 persones) pertanyen a la

franja d'edat d'entre 65 i 84 anys, i el 4,11% del total (1.380 persones) són més grans de 85 anys.

Per altra banda, trobem que el 37,41% de la població de la Noguera (12.570 persones) ha assolit la primera etapa d'educació secundària o similar. **Les persones d'entre 65 i 84 anys formen el 8,72% del total (2.930 persones) i les persones majors de 85 anys constitueixen l'1,04% del total (350 persones).**

Quant a la segona etapa d'educació secundària o similar, trobem que l'ha cursada el 20% de la població (6.720 persones). **El 2,17% del total (730 persones) està constituït per les persones de la franja d'entre 65 i 84 anys, i el 0,19% del total (65 persones) el formen les persones majors de 85 anys.**

Finalment, el 24,18% (8.125 persones) de la població de la Noguera l'any 2020 tenia estudis superiors. **D'aquestes, l'1,89% del total (635 persones) són persones d'entre 65 i 84 anys, i el 0,18% (60 persones), persones grans majors de 85 anys.**

Gràfic 5. Distribució de la població a la Noguera per nivell d'estudis (2020)

<i>Distribució de les persones per nivell d'estudis a la Noguera (2020)</i>								
	15-64 anys		65-84 anys		+ 85 anys		Total	
	Persones	%	Persones	%	Persones	%	Persones	%
<i>Educació primària o inferior</i>	2.465	7,34%	2.345	6,98%	1.380	4,11%	6.190	18,42%
<i>Primera etapa d'educació secundària o similar</i>	9.290	27,64%	2.930	8,72%	350	1,04%	12.570	37,41%

<i>Segona etapa d'educació secundària o similar</i>	5.925	17,63%	730	2,17%	65	0,19%	6.720	20,00%
<i>Educació superior</i>	7.430	22,11%	635	1,89%	60	0,18%	8.125	24,18%
<i>Total</i>	25.105	74,72%	6.640	19,76%	1.855	5,52%	33.605 persones	

Font: IDESCAT, 2020. Elaboració pròpia

6.4. Distribució de les persones grans per municipis

Segons les dades de distribució de les persones grans als diferents municipis de la Noguera relatives a l'any 2022, trobem que Balaguer, situat al sud-oest de la comarca, és el municipi més gran des d'un punt de vista poblacional, amb 17.460 persones (44,43% del total). D'aquestes, 2.466 (13,92%) pertanyen a la franja d'edat compresa entre els 65 i els 84 anys, i 651 (3,55%) són majors de 85 anys.

El municipi que el segueix és Artesa de Segre, el segon amb més població de la comarca de la Noguera, amb 3.470 persones (8,83% del total). D'aquestes, 610 (17,14%) són persones amb edats compreses entre els 65 i els 84 anys i 141 (4,24%) són majors de 85 anys. Seguidament, trobem el municipi de Ponts, amb 2.661 persones (6,7% del total). D'aquestes, 460 (17,21%) són més grans de 65 anys i 119 (4,35%) són majors de 85 anys.

Gràfic 6. Distribució de la població de persones grans a la Noguera per municipis (2022)

Municipi	Població (2022)	Persones 65-84 anys	Persones + 85 anys
Àger	580 (1,48%)	128 (22,07%)	42 (7,24%)
Albesa	1.579 (4,01%)	290 (18,36%)	74 (4,69%)
Algerri	422 (1,07%)	114 (27,01%)	32 (7,58%)
Alòs de Balaguer	121 (0,31%)	29 (23,97%)	10 (8,26%)
Artesa de Segre	3.470 (8,83%)	610 (17,14%)	141 (4,24%)
Les Avellanes i Santa Linya	459 (1,17%)	116 (25,27%)	35 (7,63%)
Balaguer	17.460 (44,43%)	2.466 (13,92%)	651 (3,55%)
La Baronia de Rialb	229 (0,58%)	60 (26,20%)	14 (6,11%)
Belcaire d'Urgell	1.229 (3,13%)	255 (20,75%)	76 (6,18%)
Bellmunt d'Urgell	178 (0,45%)	34 (19,10%)	10 (5,62%)
Cabanabona	62 (0,16%)	13 (20,97%)	11 (17,74%)
Camarasa	786 (2%)	190 (24,17%)	51 (6,49%)
Castelló de Farfanya	508 (1,29%)	105 (20,67%)	40 (7,87%)
Cubells	356 (0,91%)	60 (16,85%)	14 (3,93%)
Foradada	191 (0,49%)	41 (21,47%)	10 (5,24%)
Ivars de Noguera	327 (0,83%)	63 (19,27%)	19 (5,81%)
Menàrguens	774 (1,97%)	153 (19,77%)	46 (5,94%)

Montgai	647 (1,65%)	164 (25,35%)	42 (6,49%)
Oliola	196 (0,50%)	41 (20,92%)	10 (5,10%)
Os de Balaguer	1.046 (2,66%)	156 (14,91%)	44 (4,21%)
Penelles	430 (1,09%)	91 (21,16%)	33 (7,67%)
Ponts	2.661 (6,77%)	460 (17,21%)	119 (4,35%)
Preixens	422 (1,07%)	96 (22,75%)	43 (10,19%)
La Sentiu de Sió	417 (1,06%)	103 (24,70%)	27 (6,47%)
Térmens	1.363 (3,47%)	255 (18,71%)	76 (5,58%)
Tiurana	71 (0,18%)	15 (21,13%)	7 (9,86%)
Torrelameu	765 (1,95%)	135 (17,65%)	26 (3,40%)
Vallfogona de Balaguer	1.935 (4,92%)	307 (15,87%)	74 (3,82%)
Vilanova de Meià	413 (1,05%)	100 (24,21%)	21 (5,08%)
Vilanova de l'Aguda	200 (0,51%)	52 (26%)	12 (6%)
TOTAL	39.297	6.702 (17,05%)	1.810 (4,60%)

Font: IDESCAT, 2022. Elaboració pròpia

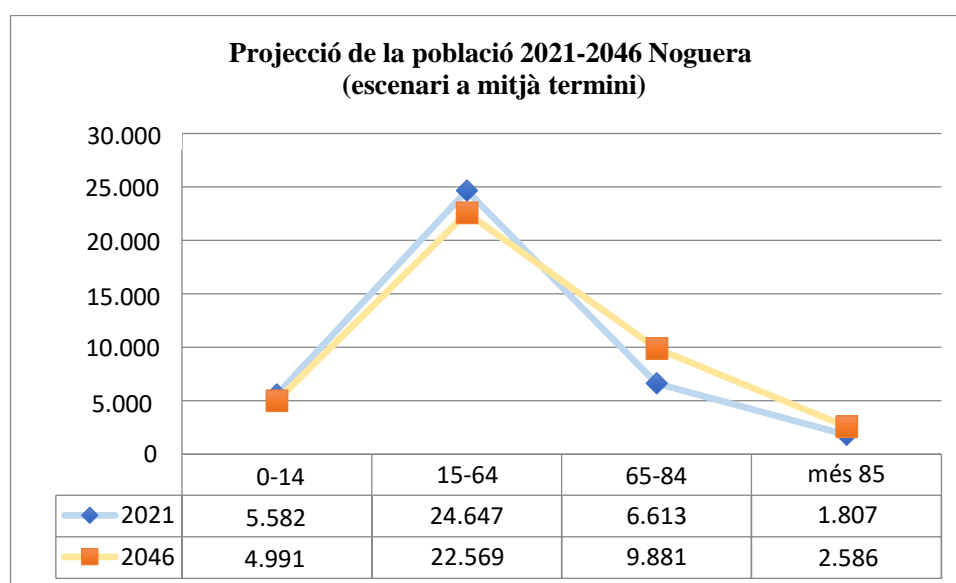
6.5. Tipologia d'unitat familiar

(Actualització IDESCAT l'octubre de 2023.)

6.6. Projeccions

Segons l'estudi presentat el 2021 per l'IDESCAT "Projeccions de població 2021-2046", la població de 65 anys i més a la Noguera constituïa el 21,24% del total l'any 2021 i, d'acord amb les projeccions de l'Institut d'Estadística de Catalunya (escenari a mitjà termini), constituirà el 31,15% de la població de la Noguera l'any 2046.

Gràfic 7. Projecció de la població 2021-2046 en un escenari a mitjà termini

Font: IDESCAT, 2022. Elaboració pròpia

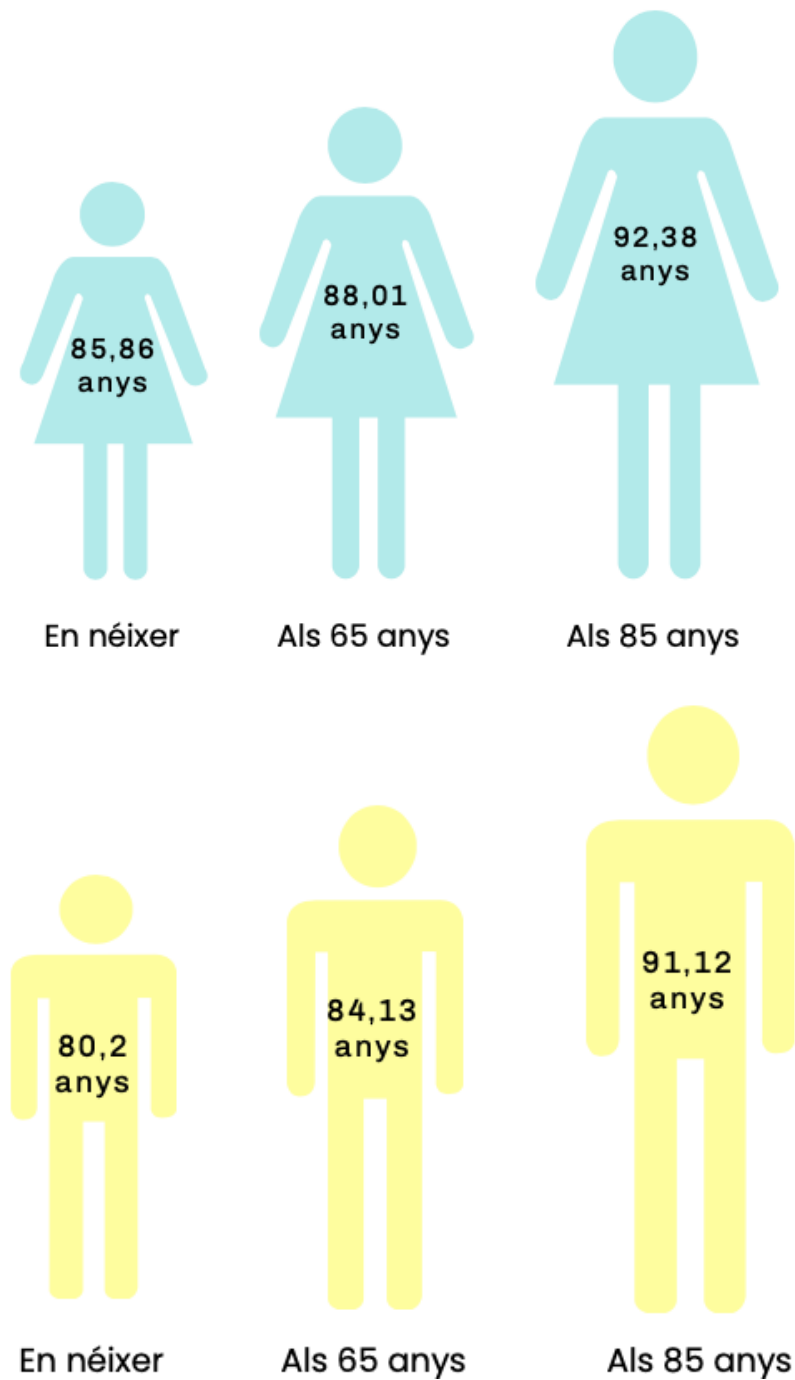
6.7. Esperança de vida

Segons les dades obtingudes a l'IDESCAT per a la província de Lleida entre 2017 i 2021, l'esperança de vida en néixer és de 82,95 anys (a Catalunya, de 83,23 anys), mentre que als 65 anys era de 21,11 anys (a Catalunya, de 21,17 anys) i als 85 anys, de 6,87 anys (a Catalunya, de 6,88 anys).

Si observem les dades segons sexe i esperança de vida, es veu que existeixen diferències que constaten que aquesta és més elevada entre els grups de dones que entre els homes (com s'ha vist en l'apartat de població segons sexe i edat).

Gràfic 8. Distribució de la població de persones grans a la Noguera segons l'esperança de vida en néixer, als 65 anys i als 85 anys (entre 2017 i 2021)

Font: IDESCAT, 2017-2021. Elaboració pròpia

7. Recursos d'acompanyament a persones grans

A partir de la diagnosi de recursos existents per a persones grans a la ciutat de Lleida, s'han generat els següents mapes de recursos.

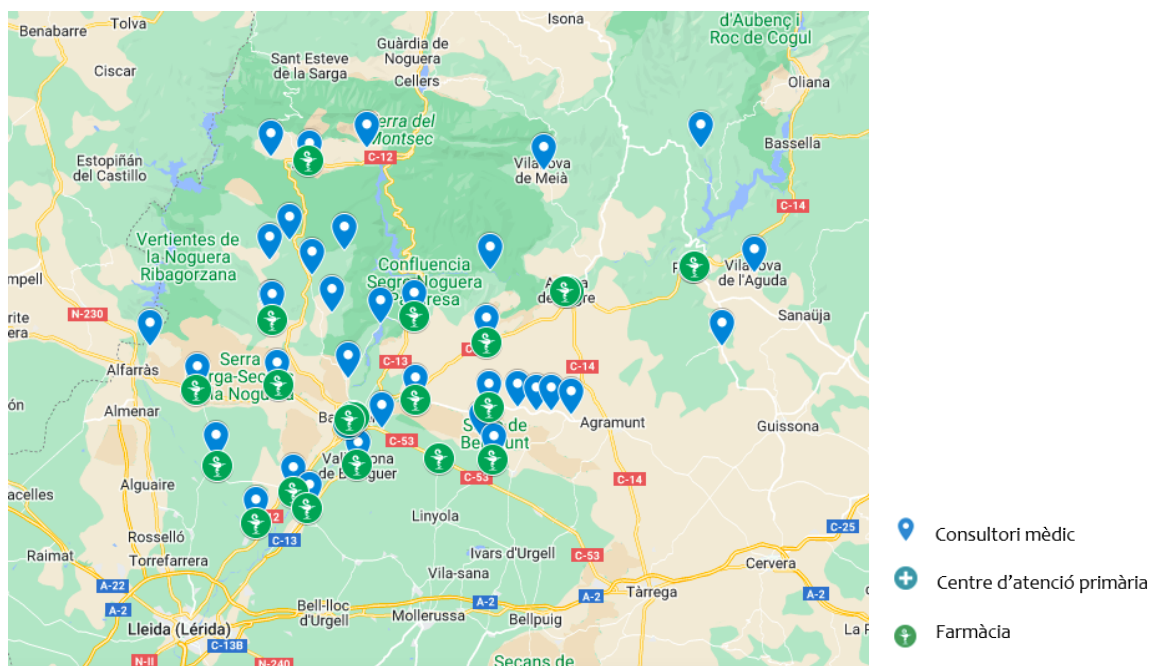
7.1. Recursos socials

- Serveis socials bàsics
- Servei d'atenció domiciliària (SAD) → Asistenzia
- Transport adaptat
- Servei de teleassistència → ASPID. Servei concertat
- Servei de teleassistència → Creu Roja. Servei privat
- Banc de Productes de Suport de la Noguera

7.2. Recursos sanitaris

Segons el Servei Català de la Salut, a la Noguera hi ha 3 centres amb atenció continuada, que inclou els diferents centres d'atenció primària, 35 consultoris mèdics, 22 farmàcies i 1 centre sociosanitari.

<https://www.google.com/maps/d/u/o/edit?mid=1cWBUPy6NfpPqS54ta2Hnlmrew19YcJE&usp=sharing>

Centres d'atenció primària

- Centre d'Atenció Primària de Balaguer
- Centre d'Atenció Primària d'Artesa de Segre
- Centre d'Atenció Primària de Ponts

Consultoris mèdics

- Àger → consultori local d'Agulló, Vilamajor i Àger
- Albesa
- Algerri
- Alòs de Balaguer
- Bellcaire d'Urgell
- Bellmunt d'Urgell
- Cabanabona
- Camarasa → consultori local de Camarasa, l'Ametlla de Montsec i Sant Llorenç de Montgai
- Castelló de Farfanya
- Cubells
- Ivars de Noguera
- La Baronia de Rialb
- La Sentiu de Sió
- Les Avellanes i Santa Linya → consultori local de les Avellanes, Santa Linya, Tartareu i Vilanova de la Sal
- Menàrguens
- Montgai → consultori local de Butsènit d'Urgell i Montgai
- Os de Balaguer → consultori local de Gerb i d'Os de Balaguer
- Penelles

- Preixens → consultori local de les Ventoses, Pradell de Sió i Preixens
- Torrelameu
- Tèrmens
- Vallfogona de Balaguer → consultori local de la Ràpita i Vallfogona de Balaguer
- Vilanova de l'Aguda
- Vilanova de Meià

Farmàcies

- Àger → 1
- Albesa → 1
- Algerri → 1
- Artesa de Segre → 2
- Balaguer → 4
- Bellcaire d'Urgell → 1
- Camarasa → 1
- Castelló de Farfanya → 1
- Cubells → 1
- La Sentiu de Sió → 1
- Menàrguens → 1
- Montgai → 1
- Os de Balaguer → 1
- Penelles → 1
- Ponts → 1
- Torrelameu → 1
- Tèrmens → 1

- Vallfogona de Balaguer → 1

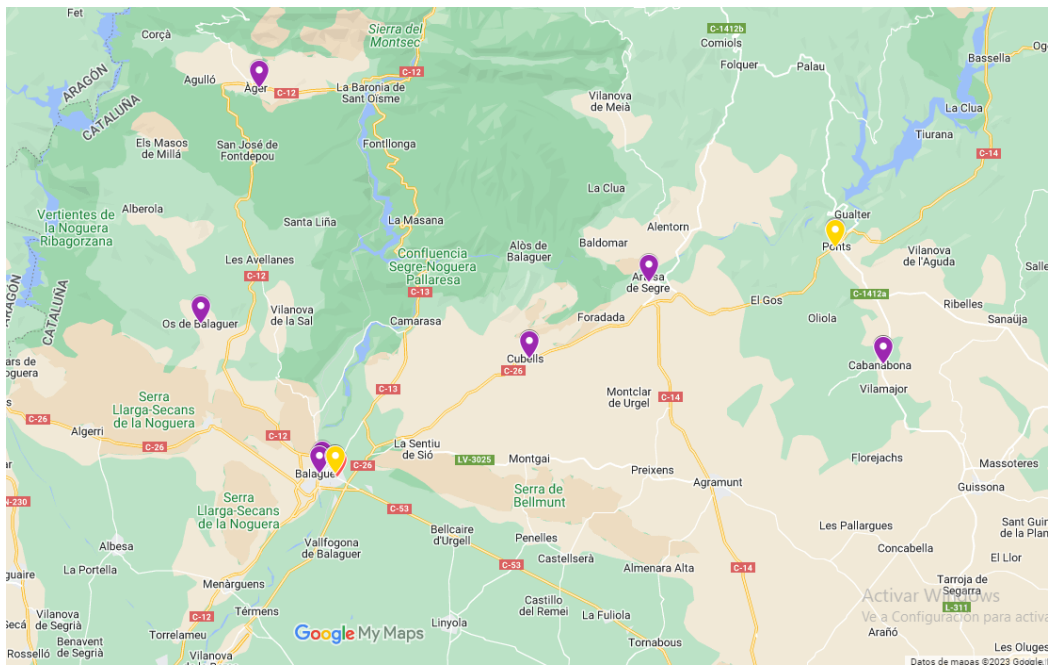
Centres socio-sanitaris

- Centre Sociosanitari Hestia Balaguer

7.3. Recursos d'habitatge i residencials

A “Establiments i serveis d’atenció a la gent gran”, publicat per la Unitat de Sistemes d’Informació de la Direcció General de Prestacions Socials, trobem que a la comarca de la Noguera hi ha 9 residències de gent gran, 3 de les quals també donen un servei de centre de dia.

https://www.google.com/maps/d/u/o/edit?mid=10kWQvKq8swfVR8trZbRO9o_-X5TtLY&usp=sharing

Centre de dia

Residència

A la comarca de la Noguera hi trobem 469 places de servei de residència, de les quals 275 són concertades, 162 són públiques i 70 són privades.

Nom establiment	Municipi	Tipus de centre	Titularitat	Places
Sant Domènec	Balaguer	Residència	Col·laborador	147 places <ul style="list-style-type: none"> - Residència assistida: 80 places concertades (de les quals, 38 places col·laboradores amb l'administració pública) - Llar residència: 67 places privades
Santa Maria	Balaguer	Residència	Col·laborador	51 places <ul style="list-style-type: none"> - Concertades: 14 - Col·laboradores: 37
Comtes d'Urgell	Balaguer	Residència	Departament	Residència assistida: 84 places concertades
Verge d'Aguilar	Os de Balaguer	Residència	Municipal	25 places <ul style="list-style-type: none"> - Concertades: 22 - Privades: 3
La Vall d'Àger	Àger	Residència	Col·laborador	33 places <ul style="list-style-type: none"> - Concertades: 13 - Públiques: 20

Artesa de Segre	Artesa de Segre	Residència	Municipal	34 places - Concertades: 14 - Públiques: 20
Ponts	Ponts	Residència Centre de dia	Departament	Residència assistida: 8 places concertades Centre de dia: 10 places
Cal Tomeu	Cabanabona	Residència Centre de dia	Col·laborador	52 places - Concertades: 22 - Públiques: 30 - Centre de dia: 5
Verge del Castell	Cubells	Residència Centre de dia	Col·laborador	- Residència: 35 places - Concertades: 18 - Públiques: 17 - Centre de dia: 4

7.4. Recursos culturals i d'oci

Partint de les diferents pàgines web dels ajuntaments de cada municipi, hem pogut observar que a la Noguera hi trobem casals, associacions de persones grans i llars de jubilats.

Casals i associacions

- Albesa → Associació de Gent Gran Sant Josep d'Albesa
- Artesa de Segre → Casal de la Gent Gran
- Bellcaire d'Urgell → Llar de Jubilats Sant Jordi
- Camarasa → Associació de Gent Gran "Germanor"
- Castelló de Farfanya → Associació de la Gent Gran "La Humanitària"
- Menàrguens → Casal d'Avis i Àvies

- Montgai → Llar de Jubilats de Montgai
- Penelles → Llar de Jubilats Sant Isidre
- Ponts → Associació de Jubilats de Ponts
- Tèrmens → Llar de Pensionistes i Jubilats Sant Sebastià de Tèrmens
- Torrelameu → Associació de Pensionistes i Jubilats “Miguel Viladrich”
- Vallfogona de Balaguer → Associació Esplai de la Gent Gran “la Vall”
- Vilanova de Meià → Associació de la 3a Edat Verge de Meià

Biblioteques

- Àger → Biblioteca Amèlia Claverol
- Albesa → Biblioteca Fermí Palau
- Artesa de Segre → Biblioteca Joan Maluquer i Viladot
- Balaguer → Biblioteca Margarida de Montferrat
- Bellcaire d’Urgell → Biblioteca Casimir Ribó
- Montgai → Biblioteca
- Ponts → Biblioteca Municipal Pere Salses i Trilles

Aules de formació per a la gent gran del Consell Comarcal de la Noguera

- Albesa
- Algerri
- Artesa de Segre
- Balaguer
- Bellcaire d’Urgell
- Camarasa
- Ivars de Noguera
- Menàrguens

- Penelles
- Ponts
- Tèrmens
- Vallfogona de Balaguer

https://www.google.com/maps/d/u/o/edit?mid=1tImOKZoUUM1MTcj17L7Qno15Gr_CrM&usp=sharing

- ◉ Casal cívic o casal de persones grans
- 📖 Biblioteca
- 🎓 Aula de formació per a la gent gran

8. Dades qualitatives: recull d'entrevistes i grups de discussió

A continuació, presentarem els resultats obtinguts a partir de les entrevistes fetes a persones, tant professionals dels sectors sanitari, social, d'animació sociocultural i de seguretat, com persones grans que són representatives del col·lectiu a la comarca de la Noguera. Els resultats obtinguts són fruit de les seves opinions, dels seus comentaris i dels seus suggeriments.

Aquesta presentació s'estructura en dos grans blocs. El primer bloc, "**Conceptes i territori**", presenta dos subgrups: en el primer, amb el títol "Persones grans i envelliment", abordarem el concepte *persones grans* a la comarca, i en el segon, amb el títol "Desigualtats territorials", parlarem de la situació geogràfica comarcal.

En el segon bloc, amb el títol "**Acompanyament a les persones**", veurem les dues realitats de les persones grans: en una primera part, presentarem els mecanismes d'empoderament de la gent gran, i en el segon abordarem l'atenció i la cura cap a les persones grans.

8.1. Conceptes i territori

8.1.1. Persones grans i envelliment

Al llarg de les entrevistes que hem anat fent, principalment a les professionals, es manifesten diferències entre el concepte de *persona gran* i el d'*envelliment*. El concepte *persones grans* es pot entendre com un concepte legislatiu.

"Si ens basem en la definició establerta per la llei, són persones de més de 65 anys. A partir de 65 anys, que és també la data normal de jubilació —fins ara, almenys—, tota aquesta població seria gent que entraria dins del col·lectiu de gent gran."

Treballadora social del Consell Comarcal

També hi podem incloure elements relacionats amb l'estat de salut física i psíquica, de manera que s'introdueix el concepte de *fragilitat*.

"A nosaltres ens ve molt marcat per l'estat de salut, el ser gran. I ara no parlem de gent gran, sinó de l'estat de fragilitat." **Treballadora social del Centre Sociosanitari**

Hestia

D'altra banda, algunes professionals plantegen noves maneres d'entendre i de comprendre la realitat social de les persones grans.

"Jo entenc, com a persones grans, persones que passen de 80 anys; la jubilació no la consideraria com a persona gran. Jo crec que persones grans que passen de 80 anys cap a dalt, que tenen més fragilitat, tenen més problemes respiratoris, comencen a tenir més problemes de mobilitat, perquè el cos ja no acompanya igual que quan ets més jove (...). L'envelliment... Suposo que això ja és el transcurs dels

anys, (...) van passant els anys i et vas fent gran. I a mesura que et vas fent gran vas perdent facultats. (...) Clar, tots esperem que sigui com més tard millor.”

Treballadora social del CAP de Ponts

“L’envelliment, l’edat és un indicador. Està clar que l’edat l’hem de tenir en compte i l’hem de contemplar. Llavors, a mesura que fem anys, anem envellint. Això és així. El que jo em plantejo com (...) perdre aquesta qualitat de vida, aquesta autonomia...” **Treballadora social del Casal Cívic de Balaguer**

Aquest aspecte ens està duent a un canvi en la manera de veure, entendre i acompanyar les persones grans.

“Avui en dia, una persona amb 65 anys no és el mateix que una persona amb 65 anys de fa 30 anys. Avui en dia, ja ens trobem persones que tenen aquesta edat i que realment són molt autònomes i que tenen moltes facilitats.” **Treballadora social del Consell Comarcal**

“Abans potser l’envelliment el consideràvem a partir dels 60, i ara potser tirem una mica més i diem que és als 75.” **Educadora social del Consell Comarcal**

“Ara ens estem trobant que la situació del que abans es deia *gent gran* no és la real de fa 30 anys. La gent està envellint més saludablement i més bé.” **Treballadora social de la Creu Roja**

En aquest primer punt, hem conegut com les persones entrevistades descriuen la categoria social de **persona gran** més enllà dels conceptes legals (edat de jubilació...), ja que la relacionen amb el **concepte de fragilitat**, el moment en què les seves capacitats d’autonomia personal van minvant, i és quan es refereixen a **envelliment**, moment en què esclaten els primers indicadors que situaran les persones en un estat de **dependència**.

Així, podem concloure que un dels principals objectius és promocionar les persones des de l’impuls de la seva autonomia personal i social, mitjançant accions de prevenció i de promoció.

“Fomentar (...) les possibilitats que envellissin de la manera més saludable, més constructiva. (...) Fomentar aquest envelliment actiu.” **Treballadora social del Consell Comarcal**

8.1.2. Desigualtats territorials

Com ja hem insinuat en altres punts de l'anàlisi de la comarca, aquesta és la comarca més extensa, geogràficament parlant, de Catalunya, però ni de bon tros la més poblada. Aquesta situació suposa un repte per a les persones a l'hora d'afrontar la necessitat d'una acció social i sanitària per a tota la població. En aquest sentit, hi ha tres tipologies de nuclis poblacionals: (a) Balaguer; (b) Artesa i Ponts, i (c) altres municipis i pobles agregats.

“No et pots limitar que la Noguera és únicament Balaguer, Artesa i Ponts. Hi ha més. Hi ha més coses.” **Treballadora social del Centre Sociosanitari Hestia**

“A les zones urbanes, per exemple a Balaguer, inclús podríem dir Artesa i Ponts, hi ha força recursos al seu abast del mateix territori. Hi ha farmàcies, hi ha centres d'atenció ambulatoria, hi ha CAPs..., tot aquest tipus de serveis que les persones podrien necessitar. Però als municipis petits, aquests serveis no hi són.”

Treballadora social del Consell Comarcal

“No és el mateix un Balaguer, que té molts recursos, molts agents, moltes entitats... Hi ha una vida d'associacionisme molt potent i, clar, és difícil que hi hagi un avi que, si no és per manca de les habilitats socials o per falta de costum o tal, no trobi un espai on trobar-se acompanyat.” **Treballadora social de la Creu Roja**

Aquesta situació crea importants desigualtats territorials, cosa que provoca, de vegades, la necessitat d'obrir recursos que són poc utilitzats o que presenten una qualitat dubtosa.

“No fa falta que es creïn infraestructures o que es donin uns serveis d'estabilitat, perquè són molt cars... Però un servei que doni una itinerància, que vagi passant pels pobles i que sàpiguen que serà per allí un dia.” **Informant clau**

8.2. Acompanyament a les persones

8.2.1. Empoderament de la gent gran

En aquest apartat presentarem les opinions que hem anat recollint sobre la importància de gaudir d'un temps de qualitat durant aquesta etapa de la vida, i com és d'important participar en activitats d'oci, de formació, de voluntariat, com a eines de promoció de les persones i mecanismes de prevenció. És el que s'ha anomenat *envelliment saludable*.

En primer lloc, farem referència als equipaments socials i culturals adreçats a la gent gran. En l'actualitat, en trobem en dues localitats, Balaguer i Ponts, i són espais d'acollida i de socialització.

“Tenim un centre cívic aquí, a Ponts, i va molt bé per a la gent gran. I, després, també tenim Domícies, que és l'associació de dones, que fa moltes activitats dedicades a la gent gran.” **Treballadora social del CAP de Ponts**

“Persones que venen al casal per distraure's, per socialitzar. Això és bàsic, això és bàsic. Vull dir: poder continuar amb la vida social, això és molt important.” **Treballadora Social del Casal Cívic de Balaguer**

En els darrers anys, l'equipament de la ciutat de Balaguer ha anat millorant en el seu funcionament i en les persones que hi poden accedir.

“Els centres cívics que hi ha, per exemple, abans eren casals de gent gran, exclusivament per a la gent gran. Ara s'han reconvertit en casals cívics, perquè hi pugui anar tota la població. Això fa que els grans potser no se sentin tan grans.” **Treballadora social del CAP de Balaguer**

Aquesta situació està creant un cert malestar entre la gent gran:

“Ara el casal d'avis s'ha convertit en casal cívic... L'avi es troba que ha perdut espai per poder-se relacionar.” **Grup focal de gent gran**

Un dels aspectes de millora seria impulsar associacions als municipis que tenen aquestes dinàmiques.

“Els municipis petits, potser intentar ajudar-los una mica més en la creació ja sigui d'associacions o d'entitats, o intentar donar-los suport en la realització d'activitats que es facin al municipi, perquè, si no, sempre s'han d'acabar desplaçant.” **Treballadora social del CAP de Balaguer**

Malgrat la importància de poder tenir un espai propi, també es reivindica la necessitat de les dinàmiques i les accions que s'han de fer al territori.

“No crec tant en instal·lacions, i crec molt en dinàmiques. És a dir, els edificis, per mi, no deixen de ser edificis; són parets on hi ha prestatgeries, on hi ha pantalles,

on hi ha el que sigui. Allò pot ser útil si hi ha una dinàmica potent, i aquestes dinàmiques potents s'han de fer des de les institucions.” **Informant clau**

Sens dubte, la pandèmia ha canviat els hàbits i les relacions de i amb les persones grans.

“La pandèmia, com a punt d'inflexió, va marcar un abans i després, i ens hem hagut d'adaptar. I hem hagut de buscar recursos... En aquest cas, vam saber adaptar-nos i capgirar la situació, i inclús el nostre vincle amb ells en va sortir reforçat.” **Mosso d'esquadra**

“Abans de la pandèmia a la llar hi havia activitats amb els nens, amb els menys nens i amb joves, organitzades. Amb la pandèmia tot això va desaparèixer, i ara, començar això... Són reticents (...). La pandèmia ha marcat molt i a molta gent que ha estat tant al sofà ara els costa sortir de casa.” **Grup focal de gent gran**

En aquest punt, la gent gran manifesta la importància de desenvolupar activitats de lleure i d'oci i, alhora, accions de caràcter més formatiu.

“Moltes persones grans ara estan interessades en les aules de formació de la gent gran que fem des d'aquí, al Consell.” **Treballadora social del Consell Comarcal**

“La idea de les aules d'extensió universitària i la gent gran. Són idees que són xules i que la gent gran que té ganes de fer coses poden realitzar.” **Treballadora social del CAP de Balaguer**

“Les formacions de la gent gran, les aules d'extensió universitària, crec que cada cop hi ha més gent que hi participa i que es mostra molt interès.” **Educadora social del Consell Comarcal**

Malgrat l'acceptació d'aquestes activitats, les persones grans manifesten poder organitzar i gestionar les seves activitats.

“Ens agradaria tenir una mica més d'activitats. Que ens facilitessin més tipus d'activitats. Per a nosaltres, les activitats que tenen més èxit són les que hem muntat nosaltres.” **Grup focal**

Al llarg de les entrevistes, s'ha valorat la necessitat de dur a terme activitats de punta a punt del territori.

“Fem projectes. Aquest any es diu «Enredat», i és un projecte que va a diferents municipis i el que es fa és fer estimulació cognitiva. I aquest any s'enfoca més a xarxes socials, per intentar digitalitzar una mica les persones grans, però sobretot és en poblacions on no hi hagi altres recursos.” **Treballadora social de la Creu Roja**

Les professionals també destaquen que es fan activitats entre els diferents municipis, i que la més important és la trobada de la gent gran de la comarca.

“Se celebra una trobada de gent gran a escala comarcal i així, que agrupa tots els municipis, que també és una manera d'oferir un oci i de fer xarxa, de fomentar una mica la relació entre les persones grans.” **Educadora social del Consell Comarcal**

Per posar fi a aquest apartat, volem fer esment del rol que tenen les persones grans en l'àmbit del voluntariat, i que s'entén com una eina que s'ha de potenciar.

“L'Ajuntament de Balaguer té el programa «Anem de la mà». Són els senyors que t'acompanyen a passejar per Balaguer, però és un programa que depèn de fons europeus. En funció dels fons que tenen, comencen o no comencen, i han de ser gent més o menys autònoma.” **Treballadora social del Centre Sociosanitari Hestia**

“Fem aquests acompanyaments. Ja queden amb nosaltres; tenim un voluntari, que els baixa amb el nostre vehicle, els espera i els recull. Això també es fa amb gent gran. Si a la companyia hi ha alguna malaltia crònica o algun problema de mobilitat, puntualment necessitem que se l'acompanyi a fer una compra grossa o que se l'acompanyi a fer no-sé-què, puntualment cosetes així, també ho fem. Ens coordinem amb el servei que sigui, amb la gent que ens ho demana, i ho facilitem.”

Treballadora social de la Creu Roja

8.2.2. Atenció i cura cap a les persones grans

Com hem dit anteriorment, en el primer punt d'aquest apartat, hi ha situacions en què és necessari desenvolupar accions d'atenció i cura de la salut de les persones grans. En aquest sentit, una de les principals preocupacions que es manifesten és **l'atenció sanitària**, i és així com es reclama la presència de personal mèdic, estable, a tot el territori.

“El problema més gros és el metge. (...) la gent, quan es troba malament, doncs es troba malament. Això, a la gent gran, els suposa un trauma. Perquè, a veure, a mi,

un metge, m'és igual un que un altre, però a la gent gran no els és igual, perquè ells volen el seu metge.” **Grup focal gent gran**

“Inicialment, que el lloc tingui el bàsic, i el bàsic va lligat una miqueta a tenir les assistències que pugui necessitar una persona que tingui una determinada edat, i que necessiti, no que no es desplaci, sinó que tingui un servei. Per exemple, el servei mèdic és importantíssim, el consultori mèdic. Tots els pobles haurien de tindre un consultori mèdic, que sigui un dia a la setmana, que siguin dos dies a la setmana.”

Informant clau

Les diferents veus que hem anat escoltant exposen la importància que les persones puguin viure tant com sigui possible al seu domicili o al seu nucli de convivència més proper. És per això que proposen un seguit d'accions o serveis que haurien de facilitar aquesta possibilitat.

Una de les principals idees és **mancomunar serveis** i que, de manera itinerant, es puguin facilitar als diferents indrets.

“No fa falta que es creïn infraestructures o que es donin uns serveis d'estabilitat, perquè són molt cars. Però un servei que doni una itinerància, que vagi passant pels pobles i que sàpiguen que serà per allí un dia.” **Informant clau**

Un dels aspectes que han valorat les persones entrevistades és el fet de tenir una atenció especial a la salut mental de les persones grans. En aquest punt, s'exposen dos aspectes, relacionats entre si: el temps d'**aïllament** degut a la covid i les situacions de **soledat no desitjada**.

“Si durant la covid no haguéssim tingut les noves tecnologies... Jo crec que vam recollir molta salut mental, però n'hauríem recollit el triple, perquè va ser un punt de salvació també perquè les famílies estiguessin connectades, perquè els avis no perdessin el contacte del tot. Jo crec que per a tota la població va ser un facilitador per passar una situació tan complicada.” **Treballadora social de la Creu Roja**

“S'han de trobar acompanyants. I acompanyar, ja t'acompanya la tele, però desgraciadament la tele dona el que dona. Però acompanyat de la gent més propera... I la gent més propera, desgraciadament... Dic moltes vegades

desgraciadament perquè els avis estan sols, perquè els fills no els tenen a prop.”

Informant clau

“A Ponts, el que mirem és la gent que viu sola, principalment; el factor que més mirem és la gent que viu sola. D’aquesta gent sí que en fem un seguiment molt més estricte: estem molt més damunt d’ells, potser la infermera hi va molt més sovint...”

Treballadora social del CAP de Ponts

S’ha destacat la importància de les tecnologies com a eina per facilitar i garantir, en part, la possibilitat que les persones puguin continuar residint als seus domicilis.

“La tecnologia és una eina decisiva, no hi ha cap mena de dubte. És una línia moltes vegades directa, és un mitjà de difusió bastant important.” **Mosso d’esquadra**

“Les noves tecnologies també són un puntal per poder afavorir, contribuir a prolongar l’autonomia, proporcionar eines que facilitin una mica l’autogestió.”

Educadora social del Consell Comarcal

Però, alhora, les noves tecnologies presenten dificultats per a les persones grans. En aquest sentit, hem de fer referència a una possible bretxa digital.

“Parlar de la bretxa digital. Tot funciona molt per Internet i funciona molt per aplicacions mòbils. I, clar, ens hem de posar al lloc d’aquestes persones grans que mai han tingut accés a aquestes tecnologies, i a les quals ara tampoc podem dir que n’apreguin d’un dia a l’altre.” **Treballadora social del Consell Comarcal**

“Les noves tecnologies són facilitadores com a punt de connexió i de comunicació, però són un hàndicap perquè moltes gestions s’estan telematitzant; moltes coses s’han de fer telemàticament. A veure, més pedres al camí.” **Treballadora social de la Creu Roja**

Com hem anat exposant, es destaca la importància de desenvolupar i potenciar un seguit de recursos i accions que facilitin que les persones puguin viure a casa seva. En primer lloc, un dels temes destacats és facilitar productes importants de caràcter temporal, entesos com un **banc de recursos**.

“El tema d’accessibilitat pel que fa a productes. Hi ha un banc de suport que dona productes de lloguer, com llits articulats, o diferents eines i productes que poden

facilitar més el dia a dia... Productes que són temporals i que econòmicament són molt cars.” **Educadora social del Consell Comarcal**

També exposen la necessitat de recursos d’acompanyament a les persones, com el **menjar sobre rodes**.

“Però sí que quan va haver-hi la covid, van dedicar-se a fer el menjar a domicili, i també el continuem tenint. Això és un servei que s’ha implantat i que va molt bé per a la gent gran.” **Treballadora social del CAP de Ponts**

“Implementar un menjar sobre rodes. El pots implementar des de cada residència, que surti el menjar cada migdia, i pot sortir el dinar i el sopar. I a la persona que se li porta el dinar se li pot recordar... Pot estar ja en contacte amb la farmàcia del poble, que tenen un pastiller, i recordar-li la presa de medicació.” **Treballadora social del Centre Sociosanitari Hestia**

Cal potenciar els **serveis d’atenció o ajuda domiciliària**.

“El que potenciaría molt, i crec que és un servei que està molt bé, és el servei a domicili. I si una empresa no et dona l’abast, buscar més empreses que puguin proporcionar aquest servei. Perquè jo crec que és important que ells puguin viure a casa seva. Si ho desitgen (...). Si la persona gran té algun familiar i hi ha sobrecàrrega, el que guiem molt és fer un servei a domicili (...). Com a treballadora social, potser faig més insistència a fer més domicilis.” **Treballadora social del CAP de Ponts**

També es fa referència als serveis de teleassistència. A la comarca hi operen dos serveis: un, del Consell Comarcal, que gestiona ASPID, i un segon gestionat per la Creu Roja.

“Nosaltres tenim el nostre TAD, també de Creu Roja, des de fa anys, i la diferència és un punt més qualitativa; és a dir, nosaltres l’afegim amb el factor humà. És a dir, els nostres TAD no són tan econòmics com al Consell Comarcal, perquè tenen una part subvencionada, però sí que l’afegim amb el factor humà, que rebem mínim tres visites a l’any a domicili amb tres detallats.” **Treballadora social de la Creu Roja**

Aquests suports són molt importants, segons les professionals, però es dona molta importància a la necessitat de cuidar i valorar les cuidadores professionals, com a eina bàsica per tenir cura de les persones grans.

“S’han d’oferir més recursos als cuidadors no professionals, perquè són els que normalment s’encarreguen de prestar les atencions i el suport que necessiten les persones grans del territori. Si ells no estan ben atesos ni en l’àmbit econòmic, ni en el de suport emocional ni en el de formació, no podem pretendre que ells estiguin bé i que puguin oferir el 100% de la qualitat de les seves atencions a la gent gran del territori (...). El que fomenta la qualitat de vida, jo diria, segons la meva opinió, són els cuidadors no professionals, que són les persones que realment s’encarreguen de prestar-los tot el suport i totes les atencions que ells necessiten.”

Treballadora social del Consell Comarcal

Atenent les característiques de la comarca, un dels aspectes que comporta més consens, en tant que s’hauria de poder millorar, i alhora facilitaria la vida de les persones, és la manca d’una xarxa de transport entre els municipis i, per tant, entre els recursos de la comarca.

“Que a cada zona rural hi hagués algun transport que pogués apropar als serveis bàsics. I que el transport pogués estar més o menys adaptat en funció de les necessitats de cada zona urbana. I que aquest transport o fos gratuït o tingués el mínim cost possible.” **Treballadora social del Consell Comarcal**

“Potser faria falta també una molt bona comunicació de transports, perquè, quan ens fem grans, sobretot la gent gran, o no poden continuar portant el vehicle per temes de salut o perquè ja no poden. Llavors, el fet de tindre bones connexions amb transport públic seria ideal perquè aquestes persones, si no tenen el servei aquí, als seus municipis, es poguessin desplaçar (...). Si vius a un Balaguer, no et limitarà quasi per a res, però si vius a un Àger, segurament que et limitarà molt.”

Treballadora social del CAP de Balaguer

“Som molts municipis petits, amb poca comunicació de transports públics, i aquí sí que ja tenim... És on els avis que puguin estar sols poden tindre més problemes.”

Treballadora social de la Creu Roja

“És més fàcil sempre persones de Balaguer, pel tema de desplaçaments, perquè en les edats més avançades hi ha persones que ja no tenen la disponibilitat aquesta de tenir cotxe, de poder-se desplaçar.” **Treballadora Social del Casal Cívic de Balaguer**

És molt important, per als participants, la necessitat de millorar la gestió dels recursos i potenciar el treball en xarxa que tenim a la comarca, per poder arribar a més persones i a més territoris.

“Caiem molt en l’error de buscar tots els serveis, sigui el que sigui, de l’àmbit esportiu, de l’àmbit social..., per voler tenir-los a prop, i després l’ús que se’n fa no... Doncs busquem àrees, busquem espais polivalents i busquem el treball en xarxa, que em sembla que és la solució de futur.” **Informant clau**

“Jo crec en una millor gestió dels recursos. No crec que siguin tant un problema de no tenir diners, sinó d’invertir-los. De com invertir-los.” **Treballadora social del Centre Sociosanitari Hestia**

En aquest sentit, és la importància de desenvolupar, a part del treball personalitzat, el treball grupal i un treball de caràcter comunitari.

“Per mi, la comunitat és el millor medicament. I una mica de passejar per la natura, i brodat.” **Mosso d’esquadra**

“Nosaltres som una societat en què l’anar a l’hora és important, el relacionar-se és important. (...) Clar, depèn que cada generació doni valor a unes coses. Nosaltres, quan hi arribarem, ja ho veurem, però les persones que ara són grans valoren molt viure en comunitat.” **Treballadora social del Centre Sociosanitari Hestia**

9. Referències

Abades Porcel, M., i Rayón Valpuesta, E. (2012). “El envejecimiento en España: ¿un reto o problema social?”. *Gerokomos*, 23(4), 151-155. <https://dx.doi.org/10.4321/S1134-928X2012000400002>.

Ajuntament d'Àger (s/d). “Ajuntament d'Àger”. <https://www.ager.cat/>.

Ajuntament d'Albesa (s/d). “Ajuntament d'Albesa”. <https://www.albesa.cat/>.

Ajuntament d'Algerri (s/d). “Ajuntament d'Algerri”. <https://algerri.ddl.net/>.

Ajuntament d'Alòs de Balaguer (s/d). “Ajuntament d'Alòs de Balaguer”. <https://www.alosbalaguer.cat/>.

Ajuntament d'Amposta (2021). “Diagnosi i Pla d'Envelliment Actiu Km 0 d'Amposta, 2022-2025”.

Ajuntament d'Artesa de Segre (s/d). “Ajuntament d'Artesa de Segre”. <https://www.artesadesegre.cat/>.

Ajuntament de les Avellanes i Santa Linya (s/d). “Ajuntament de les Avellanes i Santa Linya”. <https://avellanes.ddl.net/>.

Ajuntament de Bellcaire d'Urgell (s/d). “Ajuntament de Bellcaire d'Urgell”. <https://www.bellcairedurgell.cat/>.

Ajuntament de Bellmunt d'Urgell (s/d). “Ajuntament de Bellmunt d'Urgell”. <https://bellmunt.ddl.net/>.

Ajuntament de Cabanabona (s/d). “Ajuntament de Cabanabona”. <https://cabanabona.ddl.net/>.

Ajuntament de Camarasa (s/d). “Ajuntament de Camarasa”. <https://www.camarasa.cat/>.

Ajuntament de Cardedeu (2021). “Pla d'Envelliment Actiu de Cardedeu”.

Ajuntament de Castelló de Farfanya (s/d). “Ajuntament de Castelló de Farfanya”. <https://castellofarfanya.ddl.net/>.

Ajuntament de Cubells (s/d). “Ajuntament de Cubells”. <https://cubells.cat/>.

Ajuntament de Menàrguens (s/d). “Ajuntament de Menàrguens”.
<https://www.menarguens.cat/>.

Ajuntament de Montgai (s/d). “Ajuntament de Montgai”. <https://www.montgai.cat/>.

Ajuntament d’Os de Balaguer. (s/d). “Ajuntament d’Os de Balaguer”.
<https://www.osbalaguer.cat/>.

Ajuntament de Ponts (s/d). “Residència assistida i centre de dia”.
<https://www.ponts.cat/serveis/serveis-socials/residencia-assistida-i-centre-de-dia>.

Ajuntament de Tèrmens (s/d). “Ajuntament de Tèrmens”. <https://www.termens.cat/>.

Ajuntament de Torrelameu (s/d). “Ajuntament de Torrelameu”.
<https://www.torrelameu.cat/>.

Ajuntament de Vallfogona de Balaguer (s/d). “Ajuntament de Vallfogona de Balaguer”.
<https://www.vallfogona.net/>.

Ajuntament de Vilanova de Meià (s/d). “Ajuntament de Vilanova de Meià”.
<https://www.vilanovameia.cat/>.

Alvarado García, A. M., i Salazar Maya, Á. M. (2014). “Análisis del concepto de envejecimiento”. *Gerokomos*, 25(2), 57-62. <https://dx.doi.org/10.4321/S1134-928X2014000200002>.

Arias, M. M. (2000). “La triangulación metodológica: sus principios, alcances y limitaciones”. *Investigación y Educación en Enfermería*, 18(1), 13-26.

Avila, H. F.; González, M. M., i Licea, S. M. (2019). “La triangulación metodológica como método de la investigación científica: apuntes para una conceptualización”. *Didascalía: Didáctica y Educación*, 10(4), 137-146.

Cal Tomeu (s/d). “Residència d’avis”. <https://residenciacaltomeu.com/>.

Consejo Estatal de las Personas Mayores. (2018). Proyecto Estrategia Nacional de Personas Mayores para un Envejecimiento Activo y para su Buen Trato 2018–2021. Madrid: IMSERSO. <https://www.algec.org/wp-content/uploads/2017/12/Estrateg-Nacde-PM-2018-lmserso.pdf>

Generalitat de Catalunya [GENCAT] (2023). “Establiments i serveis per a persones grans”. Unitat de Sistemes d’Informació de la Direcció General de Prestacions Socials. <http://www.gencat.cat/bsf/icass/info/estatgg.htm>.

— (s/d). “CatSalut. Servei Català de la Salut. Cercador de centres sanitaris”. https://catsalut.gencat.cat/ca/centres-sanitaris/cercador/resultats/?P_CERCA=C&P_TIPUS_CENTRE=TOT&P_NOM_COMARCA=Noguera&P_NOM_MUNICIPI=--+Seleccioni+un+municipi+--&fdate=202393112546&P_REGIO=61&P_COMARCA=23&P_MUNICIPI=0.

Institut d’Estadística de Catalunya [IDESCAT] (2020). “Nivell de formació assolit per la població de 15 anys o més. Nivells de formació. Comarques i Aran, àmbits i províncies”. *Anuari Estadístic de Catalunya*. <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=16013>.

— (2021). “Població projectada per sexe i edat. Escenari mitjà (Base padró 2021)”. <https://www.idescat.cat/pub/?id=projm&n=16147&geo=com:23&lang=es#Plegable=geo>.

— (2022a). “El municipi en xifres. Noguera”. <https://www.idescat.cat/emex/?id=23>.

— (2022b). “Padró municipal d’habitants per sexe i edat en grans grups. Noguera”. <https://www.idescat.cat/pub/?id=pmh&n=1181&geo=com:23>.

— (2022c). “Padró municipal d’habitants per nacionalitat (continents), sexe i edat quinquennal. Noguera”. <https://www.idescat.cat/pub/?id=pmh&n=681&geo=com:23>.

Morfín, A. C., i Méndez, M. G. C. (2016). “Los grupos de discusión como estrategia metodológica: para conocer las representaciones sociales acerca de la investigación en el contexto de la formación profesional de los comunicadores”. *Estudios sobre las Culturas Contemporáneas*, (44), 127-177.

Ochoa-Vázquez, J.; Cruz-Ortiz, M.; Pérez-Rodríguez, M. del C., i Cuevas-Guerrero, C. E. (2019). “El envejecimiento: una mirada a la transición demográfica y sus implicaciones para el cuidado de la salud”. *Revista de Enfermería del Instituto Mexicano del Seguro Social*, 26(4), 273-280.

Organització Mundial de la Salut [OMS] (14 d'abril de 2005). “Plan de Acción Internacional sobre el Envejecimiento: informe sobre su ejecución”.
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/22682/1/A58_19-sp.pdf.

— (1 d'octubre de 2022). “Envejecimiento y salud”. <https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>.

Paeria de Balaguer (s/d). “Paeria de Balaguer”. <https://www.balaguer.cat/portal/>.

Residència (s/d). “Centre Geriàtric del Pirineu”.
<http://centregeriaticdelpirineu.cat/es/residencia-municipal-dartesa-de-segre.html>.

Residència d'Avis d'Àger (s/d). <https://residenciaager.cat/>.

Sant Domènec (s/d). “Residència geriàtrica”. <https://www.resi.cat/>.

Vélez, E. E. E.; Centeno, M. R. F.; Zevallos, M. G. V., i Vélez, J. A. S. (2019). “El envejecimiento del adulto mayor y sus principales características”. *RECIMUNDO: Revista Científica de la Investigación y el Conocimiento*, 3(1), 58-74.
10.26820/recimundo/3.(1).enero.2019.58-74.

Verge del Castell (s/d). “Residència Verge del Castell”. <https://vergedelcastell.com/>.

10. Agraïments

Des de la Càtedra d'Innovació Social volem agrair la col·laboració en aquest estudi a:

- Carme Tua
- Cristina Gràcia
- Esteve Solé
- Eva Teixidó
- Joan Arjona
- Josep Sánchez
- Manel Vidal
- Núria Carrobé
- Pere Esteve
- Rebeca Medialdea
- Rosa López
- Sandra Rubio
- Vicky Armengol